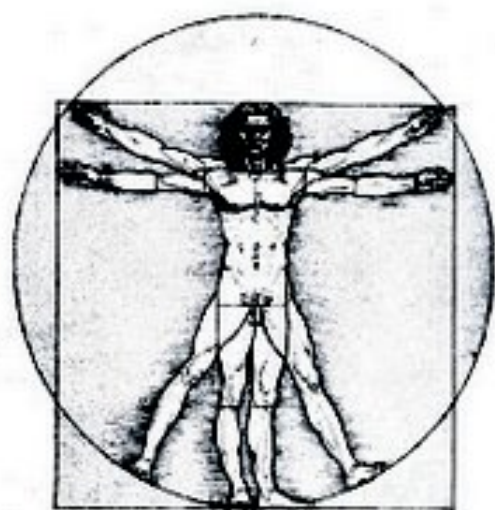

LEONARDO DA VINCI

/Scenár výstavy pre Bibianu/

Autor: **Ondrej Slivka**

Čierny chodník 24
831 03 Bratislava

Cieľom tejto výstavy je priblížiť deťom osobnosť geniálneho renesančného polyhistora Leonarda da Vinciho, zoznámiť ich s duchom doby v ktorej žil a zároveň na jeho príklade vzbudiť hravou formou záujem detí o svet, ktorý nás obklopuje - pritiahnúť ich k dobrodružstvu poznania. Výstava spolupracuje s projektom mojej manželky Kataríny Slivkovej, ktorá oslovila viaceré ľudové školy umenia. Žiaci sa v nich inšpirujú prácami Leonarda a vytvárajú vlastné tvorivé nápady.

Leonardovo maliarske dielo bude na výstave zastúpené niekoľkými kvalitnými kópiami. Štúdie ku tej - ktorej oblasti budú sústredené v každej miestnosti v podobe denníku na podstavci, aby si v ňom mohli návštevníci voľne listovať. Niektoré kresby zväčšíme na dekoratívne panely. Každá miestnosť bude zameraná na jednu konkrétnu tému:

- 1. Život a doba Leonarda da Vinciho**
- 2. Pobyť v Miláne- vojenská technika**
- 3. Civilné vynálezy**
- 4. Lietanie a maliarske dielo**
- 5. Leonardo očami detí a videoprojekcia**
- 6. Anatomické štúdie /Klenby/
Práce z LŠU /Klenby/**

1. miestnosť: **Leonardo - doba a životopis**

Priamo oproti dverám nás víta najznámejší autoportrét v dejinách výtvarného umenia - kresba ručkou: vlastná podobizeň Leonarda da Vinciho. Pod ním je nápis renesančným písmom Garamond:

Leonardo da Vinci □1452 - 1519□

Panel s kresbou vystupuje v priestore a predefuje miestnosť na dve časti. Vpravo je informatívna časť o jeho dobe a živote, vľavo a za panelom je fiktívna rekonštrukcia bottegy - umeleckej dielne.

Miestnosť je ozvučená renesančnou hudbou, ktorá sa prelína s komentárom, nahovoreným Karolom Machatom:

„Vitajte v Taliansku 15. storočia, v dobe, ktorú Vy nazývate renesancia. Volám sa Leonardo da Vinci. Narodil som sa v sobotu 15. apríla o tretej hodine v noci. Môj otec Piero bol synom notára v našom malom mestečku Vinci, podľa ktorého dostal meno aj náš celý rod. Moja mama sa volala Caterina, ale nežila s nami. Vychovával ma môj dedko a môj najmilší strýko Francesco. Doma ho volali zaháľačom, lebo sme sa často spolu celé dni túlili po lúkach okolo Vinci

a sledovali kvety, hory a vtákov ako krúžia medzi oblakmi. Už vtedy som sa rozhodol, že i ja raz budem lietať spolu s nimi.

Otec chcel, aby som sa tak ako on a dedo aj ja stal úradníkom - notárom. Presťahovali sme sa do Florencie. Učil som sa tu čítať, počítať, ale i hrať na flautu a lutnu. Vo Florencii vládol bohatý a vzdelaný bankár Cosimo Medici. Všade sa tu stavali nové paláce, kostoly a vily. Preto sem prichádzali umelci z celého Talianska. Tajne som sa chodil na nich dívať.

Aj ja som chcel byť maliarom a nie notárom! Raz som sa s tým priznal môjmu otcovi. A viete, čo on urobil? Poslal ma do učenia priamo k chýrnemu zlatníkovi a maliarovi Verrocchiov! V jeho dielni, ktorú nazývajú „bottega“ som stretol veľa dobrých kamarátov. Všetci sme spolu s majstrom pracovali, žili, jedli a spali pod jednou strechou. Vo Florencii som si začal robiť zápisky o všetkom, čo ma zaujímalo. A mňa zaujímalo ozaj všetko! Som ľavák a preto som písal opačným smerom. Moje tajné písmo sa dá čítať len v zrkadle. Dokopy som pokreslil a popísal vyše 12.000 listov papiera.

Z Florencie som odišiel do Milána na kniežací dvor pána Lodovica Mora. Chcel, aby som mu zhotovil obrovský jazdecký pomník jeho otca. Namaľoval som mu portrét jeho priateľky Cecillie Galleraniovej. Dnes ju voláte „Dáma s hranostajom“. Neskôr som namaľoval aj jeho mladú ženu Beatrice.

Po nociach som tajne pítval mŕtvoly v pivniciach nemocníc - všetko som opäť podrobne zakreslil do mojich zápisníkov.

Mnísi z kláštora Santa Maria delle Grazie ma požiadali, aby som im namaľoval do jedálne fresku Posledná večera - rozlúčku Ježiša Krista s apoštolmi. Skúšal som novú techniku maľby - a obraz sa mi po dokončení začal pred očami rozpadáť. Mnísi neskôr cez moju maľbu prebúrali dvere a ešte neskôr zase vojaci si v tejto miestnosti urobili maštal pre kone.

Na jeseň roku 1499 obsadili Miláno francúzske vojská a ja som musel cez Benátky utiecť späť do Florencie. Môj pán a priateľ Lodovico Sforza zahynul v zajatí.

Vo Florencii som sa stretol s mladým sochárom a maliarom Michelangelom Buonarottim. Spolu sme súťažili, kto krajšie vyzdobí sálu Veľkej rady. Ale ani jeden z nás prácu nedokončil.

Michelangela odvolal pápež do Ríma a mňa postihla katastrofa! Opäť som skúšal nový spôsob maľovania a farba - namiesto toho, aby sa vpila do steny a zaschla, - celá sa rozliala. Z krásnej maľby zostala len mazanica. Avšak ani vtedy som sa nevzdal. Chcel som ešte uskutočniť svoj dávny sen - zostrojil som lietajúci stroj! Môj verný priateľ, mechanik Tomasso, prezývaný Zarathustra ho tajne vyskúšal. Pri lete sa zrútil z výšky do lesa. Moje veľké lietajúce krídla sa zničili a on pritom zahynul.

Ja som na sklonku života prijal pozvanie francúzskeho kráľa Františka I., usadiť sa na hrade Amboise na rieke Loire.

Moje vynálezy sa až vo vašej dobe, skoro po 500 rokoch stali skutočnosťou. Nebojte sa snívať a všetky svoje sny nakreslite! Raz sa aj ten najodvážnejší sen určite splní!"

Smer prehliadky ukazuje jednostranne upažený Vitruviovský človek. Je to zároveň logo výstavy.

Vpravo od dverí je náučný text o renesancii:

-V 15. storočí sa v Taliansku naplno rozvinuli humanizmus a renesancia. Bolo to hnutie návratu k pozemskému životu, zaznávanému v románskom a gotickom stredoveku, návrat k človeku. Renesancia znamenala rozvoj svetskej kultúry,

vzdelania a vedy. Bol to aj návrat k hodnotám starovekej, antickej kultúry.

Pod oknami sú v sklenených vitrínach umiestnené malé makety stavieb dokumentujúce vývoj stavebných slohov doby románskej, gotickej a renesancie.

Románsky sloh reprezentuje typická polkruhovitá klenba, združené okná, pôdorys baziliky založený na krížových klenbových poliach štvorcového pôdorysu.

Sloh gotiky charakterizuje lomený oblúk, skelet, vonkajší oporný systém s fiálami a chrličmi, rozetové okno nad vchodom. Krížové klenby nie sú závislé na pôdoryse.

Renesancia je zastúpená maketou florentského dómu zaklenutého odvážnou kopulou.

Medzi oknami výstavnej miestnosti sú podobizne významných dobových osobností: humanisti, objavitelia, básnici /Petrarca, Kolumbus, Dante a ďalší/ - každý so svojim atribútom.

Na krycej zástene produkcie je dioráma Florencie. Budovy v popredí sú plastické. Voda otáča mlynom.

Na bočnej strane zásteny je náučný text o Florencii:

Centrom kultúry, vedy a filozofie sa stala Florencia. Vládal tu bankársky rod Mediciovcov - osvietených mecenášov umenia.

V strede informatívnej časti sa nachádza plastický model rodného mestečka Vinci, s typickou kampanilou /zvonnicou/ na návrší. Po zošliapnutí pedála sa pohne prevod a zazvoní malý zvonček zvonice. Na stene oproti oknám je štylizovaná plastická mapa Talianska a časti Francie. Po zapnutí spínača svietiace diódy postupne ukazujú životnú cestu Leonarda da Vinciho.

Text uvádza:

Leonardo da Vinci sa narodil v meste Vinci. Bol nemanželským synom florentského notára a miestnej roľníčky. Po jeho narodení sa otec oženil s dievčaťom zo svojej spoločenskej vrstvy a presťahoval sa do Florencie.

Keď mal Leonardo 17 rokov, otec ho dal do učenia k umelcovi Andreovi Verrocchiov.

Roku 1482 dostal pozvanie od Lodovica Sforzu, hlavy milánskej signorie, nazývaného Il Moro. Pracoval tu ako vojvodský inžinier. Vpád francúzskych vojsk ho prinútil opustiť Miláno.

Roku 1501 vstúpil Leonardo da Vinci do služieb vojvodu Cesara Borgia. Viedol opevňovacie práce v jeho mestách.

Roku 1503 Leonardo prišiel znova do Florencie, kde zotrval približne tri roky. Neskôr, na nástojčivú výzvu francúzskeho kráľa Ľudovíta XI. sa Leonardo presťahoval späť do Milána.

Roku 1515 nástupca Ľudovíta XII. - František I., veľký ctiteľ Leonardovho nadania, - mu poskytol zámok neďaleko Amboise na rieke Loire. Tu 2. mája 1519 umiera. Svoje zápisky odkázal svojmu žiakovi Francescovi Melzimu. Ten ich odviezol do Milána. Jeho syn Horacio však dopustil, že sa roztratili po celom svete. Dodnes sa systematizujú a uverejňujú v rozličných zborníkoch.

Vľavo od mapy je okno dielne renesančného umelca - bottegy.

Text vysvetľuje:

Bottega je dielňa renesančného majstra, ktorý musel byť zároveň maliarom, sochárom, inžinierom, kováčom a stolárom v jednej osobe. Pomocníci žili spoločne s majstrom, jedli a spali pod jednou strechou, vytvárali skupinu s prísnu hierarchiou. Leonardo sa učil u Andrea Verrocchia spolu so Sandrom Botticellim.

Vpravo pod oknom bottegy je typický zlatnícky stôl s polkruhovým výrezom. Sú na ňom pracovné rekvizity, hlinená socha koňa, porozkladané skice. Na stene visí lutna, vo svietniku /elektrická/ sviečka. V rohu je stojan s Verrocchiovým obrazom Krst Krista. Bodové svetlo osvetľuje Leonardovho anjela na tomto obraze.

Text:

Obraz Krst Krista od Leonardovho učiteľa Andreu di Cione, nazývaného Verrocchio. Anjela z profilu namaľoval mladý Leonardo. Podľa legendy, keď majster Verrocchio videl, že jeho žiak ho predbehol, s uznaním zlomil štetec a už nikdy viac nemaľoval.

Na stene visí Leonardov obraz Zvestovanie alebo nedokončené Kľaňanie sa Troch kráľov.

Je tu aj Leonardov denník. Uprostred neho je položené zrkadlo - Leonardov text je totiž zrkadlovo prevrátený. Za denníkom je polička so všetkými jeho zachovanými kódexami, dosiaľ známymi.

Text vysvetľuje:

Leonardo bol ľavák, písal sprava doľava. Jeho texty sú čitateľné iba pomocou zrkadla. Dosiaľ sa našlo zachovaných 12 000 strán jeho poznámok. Neskorší zberatelia ich zoradili do kódexov.

Pri dverách je kruhový kamenný reliéf - Ústa pravdy.

Text hovorí:

V 15. storočí mohol ktokoľvek udať svojho blížneho anonymným listom vhodným do kamenných úst na nádvorí Justičného paláca. Leonardo sa po takomto udaní rozhodol opustiť Verrocchiovu dielňu.

2. miestnosť: **Pobyť v Miláne. Vojenská technika.**

Pri prechode nízkymi dverami nás zaznamená elektronické čidlo. Ozve sa rana - v ľavom kúte pri dverách sa „odpáli“ malé Leonardovo delo „bombarda“. Guľa „letí“ oblúkom popod strop miestnosti /postupne sa rozsvetľujú gule na dráhe letu. Žiaria v nich otvory a za nimi sa fahajú čiary z rozzatých optických vlákien/. Guľa „dopadne“ do pevnôstky v diagonálnom rohu. Ozve sa ďalšia rana. Na nádvorí citadely sa odpáli fotografický blesk. Nad delom je sprievodný text a Leonardov „reklamný list“. Sprievodný text uvádza:

Milánsky vojvoda Lodovico hľadal široko-ďaleko schopných ľudí: kondotierov a inžinierov pre vojenské výpravy, radcov a umelcov pre svoj dvor.

Leonardo mu napísal list tohto znenia:

„1. Poznám spôsob, ako zhotoviť ľahké a pevné prenosné mosty nezničiteľné v ohni a bojoch. A poznám spôsob, ako spáliť a zbúrať mosty nepriateľa.

2. Dokážem pri obliehaní územia odstrániť vodu z priekop a zhotoviť rozličné stroje na vojenskú výpravu.

3. Viem spôsob, ako podmínať akúkoľvek skalú alebo pevnosť.

4. Viem aj o tarasniciach, čo vedľa vystreliť celé krupobitie guľí a chrliť dym, čím nepriateľa vystrašia.

5. Viem zostrojiť veľa účinných nástrojov na obranu lodí.

6. Takisto poznám spôsob, ako bez hluku zhotoviť podzemné chodby, i pod priekopami a riekou.

7. Zhotovím kryté nezničiteľné vozy s delostrelectvom. Prelomia nepriateľské rady, akokoľvek početné.

8. Urobím tarasnice, mažiare a húfnice pekných a účelných tvarov, ako aj katapulty, praky, samostrely a iné zbrane na útok i obranu, aké sa doteraz nepoužívajú.

9. V čase mieru si trúfam merať sily s kýmkoľvek v architektúre, pri výstavbe budov a viesť vodu z jedného miesta na druhé.

10. Okrem toho zhotovím v sochárstve z mramoru, bronzu a hliny a podobne aj v maliarstve všetko, čo sa dá, na rovni s ostatnými a nech by to bol ktokoľvek.

Sforza roku 1482 pozval Leonarda do Milána.

Vo dverách do nasledujúcej miestnosti stojí ďalšie delo, tentokrát v skutočnej veľkosti. K hlavni sú pristavené schodíky. Medzi oknami je Leonardov zápisník. Sú v ňom kópie jeho poznámok o vojenských vynálezoch. V pozadí na paneli je zväčšená kresba: Smrtka nesie na chrbte zbrane a ľudí.

Text k tomu dodáva:

„Vojna je najbeštiálnejším šialenstvom.“

Leonardo

Vo vitrínkach sú: funkčná maketa „kosačky na pechotu“, Leonardove mosty a opevnenie. Deti si môžu skúsiť z pripraveného materiálu ~~skúsiť~~ postaviť podobné mosty.

Na stene vľavo sú tri portréty. Dva krajné sú od Leonarda. Prvá zľava je Cecilia Galleraniová, známa ako „Dáma s hranostajom“.

Pod ňou je text:

Cecilia Galleraniová. Priateľka Lodovica Mora. Originál je v Krakovskom múzeu.

„V snehu na stráni utekal hranostaj. Keď ho zbadali poľovníci, usiloval sa uniknúť im a vrátiť sa do svojho brlohu v údolí. Ale slnko premenilo sneh okolo brlohu na blato. Hranostaj si nechcel zašpiniť svoj snehobiely kožuštek. Zastal na poslednom flaku snehu. Videl, ako sa poľovníci približujú, a zrazu ho smrteľne zasiahol jeden z ich šípov.“

Leonardo

V strede je portrét Lodovica Mora. /Nie je od Leonarda, treba ho vyhľadať./

Text pod obrazom:

Lodovico Moro, zvaný Il Moro - pán Milána.

Napravo od Il Mora je portrét jeho mladej ženy Beatrice.

Text pod obrazom:

16 ročná Beatrice d`Este - manželka Lodovica Mora Sforzu.

Panel s rastlinnou výzdobou /z hradu v Miláne/ ako kmeň stromu oddeľuje portréty od „tankodrómu“. Priamo z rohu miestnosti vychádza tank. Je to vlastne iba 1/4 tanku. Ďalšie 3/4 sa odrážajú v zrkadlách na stene. /Z ekonomických dôvodov sú zložené z menších štvorcov/.

Do tanku si môžu deti vliezť a zamieriť si kanónom. Oproti kanónu stojí figúrka vojaka s terčom na štíte. Pri správnom námere a stisnutí spúšte vojak „padne“. Správny námer spojí kontakt a elektromagnet potiahne terč. /V malej vitríne vidíme, ako vyzeral Leonardov tank. V zrkadle na pozadí sa odráža jeho vnútro. Môžeme dokumentovať i jeho ďalší vývoj v 20. storočí. Hore na stope pokračuje výzdoba Milánskeho hradu. Deti môžu vyliezť po schodíkoch a cez hlaveň kanónu sa spustiť do nasledujúcej miestnosti.

3. miestnosť: **Civilné vynálezy**

„Niet takej práce, ktorá by ma mohla unavovať.“

Leonardo

V strede miestnosti je Archimedova skrutka a iné vodné kolesá. Cez prevod si deti môžu skúšať čerpať vodu. Kolesá sú chránené sklom, aby nedošlo k zatopeniu priestorov Bibiany. Vidíme tu potápačský prístroj a tiež funkčný model lode, ktorá sama pláva proti prúdu. Na stenách sú zväčšené Leonardove kresby. Je tu aj maketa jeho viacúrovňového Mesta budúcnosti.

Text pod maketou:

Leonardovo Mesto budúcnosti

„Každý dom má byť obrátený chrbtom k inému, pod nimi prechádza stredom dolná cesta. Ňou sa dopravujú zásoby, ako palivové drevo, víno a podobné veci. Horná cesta je pre ľudí. Podzemnými cestami sa odstraňuje obsah nočníkov, maštali a iné zapáchajúce veci.“

Pri dverách sú nákrisy, kde Leonardo zistil, že sa nedá zostrojif Perpetum Mobile.

Na strope visia jeho astronomické úvahy. Sú tu nákrisy i plastické modely.

Náučný text:

Leonardo sa zaoberal aj vzdialenosťou Zeme od Mesiaca a veľkosťou Slnka.

4. miestnosť: **Lietanie a maliarstvo**

V ose všetkých dverí v 2/3 miestnosti je namaľovaný na plexiskle v mierne nadživotnej veľkosti Vitruviovský človek. Pred ním pod stropom visí na svojich krídlach nakašírovaný Leonardo.

Potiahnutím za špagát sa pomaly pohupuje a tíško máva perufami.

Pri okne je postavená Camera Obscura /tmavá komora/. Obraz Dómu sv. Martina sa cez šošovku premieta na pracovný stôl. Vstup do komory je zatemnený tmavým závesom.

Pred komorou je náučný text:
Renesanční maliari často používali pri svojej práci Cameru Obscure /tmavú komoru/. Obraz premietali na stôl, kde si ho prekreslili.

Na opačnej strane vstupných dverí časť venovaná Leonardovým výskumom lietania. Pozadie tvoria skice. V popredí je funkčný model vrtulníku, padáka. Môžeme tu opäť dokumentovať ich vývoj /padák Baniča, Kotelnikov a súčasné krídlivé typy. Jednotlivé modely sa dajú vytiahnúť do hornej polohy, odkiaľ sa voľne vznášajú k zemi. V rohu miestnosti sa otáča plastický stroboskop. Svetlo prerušované sektorom osvetľuje jednotlivé fázy letu jastraba.

Otáčaním kľuky sa prevod cez celé zariadenie dáva do pohybu a pri rýchlosti sektora 10 okien za sekundu nastáva dojem plynulého letu.

Text pod stroboskopom:

V spise o lete vtákov Leonardo často spomína jastraba, nielen jeho anatómiu, ale i symboliku centre steny oproti oknám plasticky vystupuje panel s malými slepými dverami uprostred. Nad nimi je fotokópia Leonardovej Poslednej večere.

Text:

Roku 1497 Leonardo namaľoval pre refektár /jedáleň/ dominikánskeho kláštora Santa Maria delle Grazie obraz Poslednej večere. Leonardo experimentoval s trojvrstvou omietkou a to sa stalo osudným. Obraz sa už o 50 rokov rozpadol. Neskôr mnísi cezeň prebúrali dvere a za čias Napoleona si tu jeho vojaci zriadili maštal.

Na druhej strane „dverí“ je kompozičná schéma Poslednej večere a prípravné štúdié.

Text:

Leonardo v Poslednej večeri využil poznatky o centrálnej perspektíve, pričom úbežník umiestnil do hlavy Krista a tým na neho sústredil pozornosť. Obraz je zároveň psychologickou štúdiou jednotlivých postáv.

V skrinkách v priestore miestnosti sa nachádzajú názorné plastické ukážky na vysvetlenie perspektívy. Leonardo ju rozčlenil do troch častí:

- lineárna perspektíva
- perspektíva farby
- perspektíva obrysu

Skriška č.1: Centrálna lineárna perspektíva

V priehľadnej skrinke je šachovnica s figúrkou. Pred ňou je tabuľa z plexisla - priemetňa. Pred priemetňou je pevne umiestnené kukátko, ktoré fixuje návštevníkov pohľad. Na plexiskle je líniami nakreslený, cez kukátko videný princíp centrálnej perspektívy, tzv. „pavimento“.

Text:

Všetky vodorovné rovnobežné línie sa zdanlivo zbiehajú v úbežníku U, ktorý sa nachádza vo výške našich očí. Názorne tu ešte môže byť nakreslený princíp Albertiho perspektívy /línie sú priamky/ a Leonardovej perspektívy /línie sú zakrivené/.

Skriška č.2: Ukážka perspektívy farby

Trojrozmerný model krajiny je naprieč delený jemne modravými plexisklami.

Text:

Leonardo zistil, že vplyvom atmosféry čím vzdialenejšie sú farby, tým modravejšie sa zdajú. Atmosféra sa smerom nadol zhrušuje a zvlhčuje, preto sú končiare vrchov a veží jasnejšie ako ich úpätia. Pre porovnanie môže byť hneď vedľa model mesačnej krajiny s pristávacím modulom Apolla a kozmonautom, bez modravých plexiskiel. Fotografia v skutočnej veľkosti a text dokumentujú:
Na mesiaci nie je atmosféra, preto i vzdialené predmety /horizont/ vidíme ostro a farebne neskreslene.

Skrinka č.3: Perspektíva obrysu

Opäť je tu krajinka, tentokrát s jemne matnejúcimi plexisklami.

Text:

Čím sú predmety od nás vzdialenejšie, javia sa ich obrysy menej zreteľné, akoby zastreté hmlou. V maliarstve sa táto hmla nazýva sfumato. Pre Leonardove obrazy je typická.

Názornou ukážkou spojenia všetkých troch princípov je Madona v skalách.

Vitruviiovský človek je na plexiskle v priestore v mierne nadživotnej veľkosti v priehľade všetkých dverí.

Text o ňom hovorí:

Vitruviiovský človek. Leonardo dal ľudské telo do vzťahu k základným geometrickým formám. Vychádzal z náuky o proporciách od rímskeho teoretika architektúry Vitruvia.

Medzi oknom a Vitruviiovským človekom je portrét tajomnej Ginevry. Dopĺňa portrét Mony Lisy umiestnený oproti.

Text:

**„Maliarstvo je báseň, ktorú vidíme.“
Leonardo**

Medzi oknami je Rubnsova kópia Bitky pri Anghiari a prípravné štúdie.

Text:

Roku 1505 Leonardo namaľoval fresku do sály Veľkej rady vo Florencii. Bola to zároveň súťaž medzi ním a Michelangelom Buonarottim, ktorý maľoval na náprotivnej stene. Leonardo opäť skúšal novú techniku - encaustiku a opäť ho postihol neúspech. Pri zohrievaní voskových farieb sa tieto náhle roztekli a celá maľba bola nenávratne zničená.

**„Múdrosť je dcérou skúsenosti.“
Leonardo**

Mona Lisa del Giocondo - maľba na dreve. Originál je v Louvri, Paríž. Je vystavená v priestore na maliarskom stojane. Za ňou sú rytmicky umiestnené panely. Na prvom je na tmavom pozadí linková kresba obrazu, aj s časťou rámu so stĺporadím, ktorá bola neskôr odrezaná.

Text nás oboznamuje s históriou obrazu:

Gioconda bola pravdepodobne Lisa Gherardinová, manželka Francesca del Giocondo z Florencie. Leonardo maľoval jej portrét štyri roky a „ešte nedokonalý“ si ho odniesol do Francúzska, aby sa s ním nikdy nerozlúčil. Pôvodne jeho súčasťou bolo aj stĺporadie akejsi loggie namaľovanej na ráme obrazu. Ten bol neskôr odrezaný.

Panel sa v pravom uhle harmonikovo skladá. Na odvrátenej strane je spojená krajina za Monou Lisou. Text objasňuje:

Tajomstvo úsmevu Giocondy spočíva v krajiny na pozadí. Každá polovica ja namaľovaná z iného uhlu pohľadu. Každá má inú výšku horizontu. Vzniká napätie, vibrácia, ktorej priesečník sa nachádza v ústach.

Na ďalšom zlome panelu ja opäť Mona Lisa. Po zošliapnutí pedála sa jej brada pohne, objaví sa široký zubatý úsmev z Leonardovej štúdie ústnej dutiny. Oči /urobené s pingpongových loptičiek/ strašne zaškúlia.

Na ďalšom zlome panelu je Mona Lisa s fúzami Salvatora Daliho.

Na ploche oproti je text:

Mona Lisa inšpirovala mnohých výtvarníkov. V 20. storočí ju namaľoval dadaista Marcel Duchamp s fúzami Salvatora Daliho - otca surrealizmu.

Priestor za Vitruviovským človekom je venovaný inšpiráciám českého maliara Jana Zrzavého:

„O Mone Lise sa mi snívalo už v auguste 1910. Vtedy bola z Louvru ukradnutá. Správa vzbudila veľký rozruch. Ten sen som mal možno už v dobe, keď ku krádeži došlo. Snívalo sa mi, že som v Louvri a že sa na ňu dívam. Potom sa mi snívalo o nej znovu. Šiel som krajinou s množstvom kanálov plných vody medzi vysokým rákosím. Na nebi svietil mesiac a rýchlo sa cezeň hnali mraky.

Naraz počujem cval, prebehol okolo mňa kôň, jazdcovi vial plášť ako krídla. Spoznal som Leonarda a videl som, že drží niečo pod pazuchou. Bol to obraz, Mona Lisa. Zobudil som sa, ale za chvíľu som mal ďalší sen. Snívalo sa mi, že chodím po Paríži neznámou robotníckou štvrťou. Išiel som stále za jedným človekom. Mal na sebe modré robotnícke šaty a niesol nejaký balík. Vyzeralo to ako v papieri zabalený obraz. Nie je to Mona Lisa?

Krádež Mony Lisy sa vysvetlila až za dva roky. Ukradol ju jediný človek, robotník z Louvru. Bol to Talian a chcel vrátiť Itálii jej najlepšie maliarske dielo. Schovával Monu Lisu najprv niekde v Paríži, snáď práve tam, kde som ho videl vo sne. Až po dlhšom čase ju chcel priviazanú k verklíku odviešť do Talianska.“

Na stene visí Zrzavého obraz Leonardo da Vinci.

Text opisuje ďalší Zrzavého sen:

„V tú noc koncom leta 1911, keď som Leonarda prosil, aby mi dal znamenie, ako sa rozhodnúť, odpoveď vo sne naozaj prišla. Snívalo sa mi, že chodím po nástupišti železničnej stanice v Okrouhlici. Niekoľko mal pricestovať, ale vlak stále neprichádzal. Až naraz niečo prišlo, ale nebol to očakávaný osobný vlak. Prišiel nákladný vlak od Nemeckého Brodu. Začali vykladať mnoho debien. Skladník mi podával nákladný list, že vraj tie debny sú pre mňa. Boli v nich samé pastely, ružové i modré, bledomodré. -Odosielateľ Leonardo da Vinci-, stálo v nákladnom liste. Okamžite som porozumel. Ráno som oteckovi povedal, že do obchodnej školy, ktorú mi radil, pôjdem. Ani som ju nedokončil, a dodnes mám skicák, do ktorého som kreslieval pod lavicou. Ale krátko po tom, čo som do obchodnej školy vstúpil, stretol som sa v Prahe pred kaviarňou Louvre po prvýkrát s Bohumilom Kubištom.“

5. miestnosť: **Inšpirácie detí Leonardovým dielom**

V tejto miestnosti sú inštalované práce žiakov LŠU, podnietené tvorbou Leonarda da Vinci. Nachádza sa tu videoprojekcia dokumentárnych filmov o Leonardovi. Je tu maketa zámku Clos-Lucé na území mesta Amboise a posledná Leonardova maľba: Ján Krstiteľ.

Text:

Posledné roky svojho života strávil Leonardo da Vinci vo Francúzsku na zámku Clos-Lucé, na území Amboise pri rieke Loire. Prišiel sem na pozvanie kráľa Filipa I. Dokončil tu svoj posledný obraz, sv. Jána Krstiteľa.

V priestore sú napísané ešte dve myšlienky Leonarda:

„Dobre strávený život je dlhý.“

„Sláva je v rukách práce.“

(? Leonardo)

Pri východe z expozície je maliarsky stojan s menami sponzorov. Nachádza sa tu aj tabuľka, pripomínajúca, že výstava pokračuje v Klenbách, v suteréne.

Klenby.

Cieľom tejto časti expozície je predstaviť divákovi anatomické štúdie, ktoré Leonardo kreslil pri tajných pitvách, robených po nociach v podzemí nemocníc pre chudobných, - a zároveň hravou formou zoznámí detského návštevníka s fungovaním ľudského tela.

V centrálnej časti Klenieb je na stene opäť Vitruviovský človek.

Nad ním je napísaná ďalšia Leonardova myšlienka:

„Pomysli, akým zločinom je, vziať život človeku, ktorého zloženie sa ti zdá byť takým umeleckým divom!“

(? Leonardo)

Štvorec Vitruviovského človeka sa dá v strede otvoriť ako kniha. Vnútri sú znázornené jeho jednotlivé orgány, podobne ako rozkladacie farebné modely v starých atlasoch. Na „pitevnom stole“ leží manekýna z obchodu. Dá sa otvárať - niekde sú dvierka, inde zásuvky a vnútri plasticky vidíme jednotlivé orgány.

Text:

Leonardo v pivniciach florentských a Milánskych nemocníc tajne pitval mŕtvolu. Skúmal anatómiu človeka a funkciu jednotlivých orgánov.

V klenbách sa nachádzajú i ďalšie anatomické objekty. Je tu aj Leonardov denník s anatomickými štúdiami. Niektoré kresby sa nachádzajú zväčšené pri jednotlivých modeloch.

Nervový systém

Sediaci človek v plochej siluete, vyrezaný z preglejky. Iba noha preložená jedna cez druhú je pohyblivá, urobená z molitanu. Vyzerá, akoby mala na sebe hrubú pestrofarebnú pásikovú ponožku. Na tvári je prilepená expresívna karikatúra tváre podľa Leonardových štúdií. Na tomto modeli si deti môžu odskúšať osdstredivé a dostredivé nervstvo. Po poklepaní kladivkom na kolene postavy sa rozbehne svetelný signál, ktorý postupným rozsvetovaním oranžových diód dorazí až do mozgu. Tam sa rozsvieti žiarovka, zabzučí bzučiak. Ústa sa otvoria. Vzápätí sa signál - tentokrát zelený - rozbehne späť ku molitanovej nohe. Tá sa pomocou elektromagnetu alebo servomotora vykopne vpred. Keďže je len z molitanu, nehrozí žiadna ujma na zdraví návštevníkov.

Ľudská kostra

V sklenej vitríne ležia porozhadzované „ľudské kosti“. Po zošliapnutí pedála na podstavci sa kosti poskladajú a pred nami sa postaví malý kostlivec. V kostiach cez duté rúrkyvedú totiž silonové /alebo ocelové/ liahla. Po zošliapnutí pedála pritiahnu jednotlivé časti kostry ku sebe.

Tráviaci trakt

Dieťa potiahne za páku. Ruka s hrnčekom sa zdvihne a priloží si ho k ústam. Z neho vypadne do úst malá guľička. Tá sa gravitáciou rozkotúľa dole kľukatou dráhou - tráviacim traktom. Pri prekonávaní jednotlivých častí naráža na zvončeky rôznej farby zvuku. Popríkladé spájka kontakty /je ocelová/ a zažihá svietiace nápisy jednotlivých oddelení. Pri prechode do hrubého čreva sa môže prepadnúť zradne do malej komôrky a spojí kontakt so zvukovou i so svetelnou izoláciou „zápal slepého čreva“. Ak guľička úspešne prejde labyrintom, s rachotom padne do plechového nočníka. Po potiahnutí splachovača sa celý proces zopakuje.

Krvný obeh

Deti točia kľukou umiestnenou v srdci. Alebo striedavo šliapu do pedálov/. Roztáčajú tak čerpadlo alebo hýbu pumpou. Cez hadičky prúdi tekutina s bublinkami - zmes oleja a vody. Hadičky majú červenú a modrú farbu.

Pľúca

V siluete hrudníka a hlavy sú umiestnené dva mechy /na rozfúkanie ohňa v krbe/. Ich rúčky sú spriahnuté dohromady a dieťa môže nimi hýbať. Pumpuje tak vzduch, ktorý prechádza trúbkou a roztáča malý veterníček.

Močové ústrojenstvo

Pri ústach je fľaša Coca-coly. Nápoj prechádza tráviacim ústrojenstvom, z ciev špongiami presakuje do krvného obehu a odtiaľ do močového mechúra. Otvoreným vodovodným kohútikom tečie do záchytnej nádoby. Čerpadlom sa vracia späť do fľaše.

Oko

Princíp premietania v oku. Rez okom a praktické predvedenie optickej sústavy.

V pravej časti Klenieb výstava pokračuje prácami detí, inšpirovanými Leonardovým záujmom o anatómiu. Sú tu aj rôzne koláže z ilustrácií starých anatomických atlasov.